

QADRIYAT FALSAFASI

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti Jismoniy madaniyat
yōlanilishi 111-jm-2024 guruh talabasi
Ĝolibjon Saydullayev Baxtiyor o'gli
Email:ĝolibjonsaydullayev 8@gmail.com
Tel:998936354843*

Anantatsiya Qadriyat falsafasi, insoniyatning axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarini, shuningdek, hayotdagi maqsad va idealari o'rganadigan falsafiy yo'nalishdir. Ushbu falsafa qadriyatlar qanday shakllanadi, ularning ijtimoiy va madaniy tizimlarga qanday ta'sir ko'rsatishini, shuningdek, individning axloqiy qarashlarini qanday tashkil etishini o'rganadi. Qadriyat falsafasining asosiy masalalari hayotning mazmuni, to'g'ri va noto'g'ri, yaxshi va yomonni ajratish, va shaxsning axloqiy va ma'naviy yo'nalishlari bilan bog'liqdir.

Kalid sōzlar: Qadriyat, Axloq, Ma'naviyat, Adolat, Erkinlik, To'g'ri va noto'g'ri, Baxt, Tamoyil, Falsafa

Anantasia: The philosophy of value is a philosophical direction that studies the moral and social values of mankind, as well as the goals and ideals in life. This philosophy examines how values are formed, how they affect social and cultural systems, and how they shape an individual's moral views. The main issues of the philosophy of value are related to the meaning of life, the distinction between right and wrong, good and bad, and the moral and spiritual directions of a person.

Keywords: Value, Morality, Spirituality, Justice, Freedom, Right and wrong, Happiness, Principle, Philosophy

Qadriyat falsafasi – bu insoniyatning asosiy axloqiy, ma'naviy va ijtimoiy qadriyatlarini o'rganadigan falsafiy yo'nalishdir. U hayotda to'g'ri va noto'g'ri, yaxshilik va yomonlik, adolat va adolatsizlik kabi qadriyatlar o'rtasidagi munosabatlarni tushunishga qaratilgan. Qadriyat falsafasi nafaqat insonning shaxsiy hayotini, balki jamiyatning axloqiy va ma'naviy barqarorligini ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega.

Qadriyat Falsafasining O'rni

Axloqiy Mezonlarni Belgilash: Qadriyatlar, odamlarning harakatlarini boshqarishda ahamiyatli rol o'ynaydi. Ular jamiyatda to'g'ri va noto'g'ri xatti-harakatlarni ajratish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Shaxsiy va Jamiyat Rivoji: Insonlar o'z qadriyatlarini o'rganish va rivojlantirish orqali shaxsiy o'sishga erishadi. Jamiyatning axloqiy asoslarini mustahkamlash esa uning barqarorligini

ta'minlaydi. Xalqaro Munosabatlar: Qadriyat falsafasi davlatlar o'rtasidagi aloqalarda ham muhim ahamiyatga ega. Inson huquqlari va xalqaro adolat kabi qadriyatlar global munosabatlar asosida shakllanadi.

Qadriyat falsafasi, o'z navbatida, hayotning ma'nosini, adolatni va insonga xos baxtni qanday topish mumkinligini tushunishga yordam beradi

Qadriyat falsafasi, insoniyat va jamiyat uchun fundamental axloqiy va ma'naviy tamoyillarni o'rganishga qaratilgan soha bo'lib, uning asosiy maqsadi to'g'ri va noto'g'ri, yaxshilik va yomonlik, adolat va adolatsizlik kabi qadriyatlar o'rtasidagi farqlarni tushunishdir. Bu falsafa, insonlarning qanday yashashi, qanday qarorlar qabul qilishi va boshqalar bilan qanday munosabatda bo'lishi kerakligi haqida chuqur o'ylashni talab qiladi.

Qadriyat Falsafasining Asosiy Tushunchalari:

1. To'g'ri va noto'g'ri: Qadriyat falsafasi, odatda, to'g'ri va noto'g'ri qarorlar o'rtasidagi farqni tushunishga harakat qiladi. Bunday farqlar ko'pincha jamiyatning axloqiy me'yorlari, qonunlari va qadriyatlari asosida belgilanadi.

2. Yaxshilik va yomonlik: Qadriyat falsafasi, shuningdek, yaxshilik va yomonlikni belgilashda axloqiy tushunchalarni o'rganadi. Yaxshilik jamiyatga foyda keltiradi, yomonlik esa odatda zarar keltiradi. Bu tushunchalar, axloqiy yoki diniy qadriyatlarga asoslanadi.

3. Adolat: Adolat qadriyatlari shaxslar o'rtasida tenglikni va halollikni ta'minlashni nazarda tutadi. Bu qadriyat, inson huquqlarini, erkinlikni, hamjihatlikni va ijtimoiy barqarorlikni qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

4. Erkinlik: Erkinlik qadriyati, har bir insonning o'z hayoti, qarorlari va fikrlarini erkin ravishda shakllantirish huquqini anglatadi. Shu bilan birga, erkinlik boshqalar bilan adolatli va xolis munosabatda bo'lishni talab qiladi.

5. Inson huquqlari: Inson huquqlari qadriyati, har bir insonning tug'ma huquqlari, erkinliklari va o'zligini rivojlantirish imkoniyatini ta'minlashni nazarda tutadi. Bu qadriyat, jamiyatda tenglik va adolatni saqlashga yordam beradi.

6. Ma'naviyat va maqsad: Ma'naviyat qadriyati, insonning ichki rivoji, axloqiy o'sishi va ruhiy boyligini anglatadi. Shuningdek, hayotda maqsadni belgilash va unga erishish, baxt va farovonlikni ta'minlash ham ma'naviyat bilan chambarchas bog'liq.

Qadriyat Falsafasining Ijtimoiy Ahmiyati:

Shaxsiy rivojlanish: Qadriyatlar shaxsning ma'naviy o'sishiga yordam beradi. Yaxshi qadriyatlar odamlarga o'zlarining ichki dunyosini anglash va hayotda to'g'ri yo'lni tanlashda yordam beradi.

Jamiyatdagi barqarorlik: Jamiyatda qadriyatlar asosida barqarorlik va tinchlik o'rnatiladi. Adolat, tenglik va hurmat kabi qadriyatlar ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlashga yordam beradi. Xalqaro aloqalar: Qadriyatlar, shuningdek, xalqaro

aloqalarda ham muhim rol o'ynaydi. Inson huquqlari, erkinlik va adolat kabi qadriyatlar global miqyosda ham xalqaro hamkorlikni shakllantiradi.

Qadriyat Falsafasining Asosiy Yo'nalishlari:

1. Deontologiya (axloqiy majburiyatlar) – Bu yo'nalish, insonning axloqiy qarorlari uning majburiyatlariga asoslanishi kerakligini ta'kidlaydi. Masalan, "to'g'ri ishni qilish kerak, chunki bu to'g'ri" deb tushuniladi.

2. Utilitarizm (foyda keltiruvchi amallar) – Bu falsafiy yo'nalish, odamlarning harakatlari jamiyatga eng katta foyda keltirishi kerakligini aytadi. Ya'ni, yaxshilik – bu eng ko'p odamlar uchun eng yaxshi natijaga olib keladigan amallarni tanlashdir.

3. Erdem falsafasi – Bu yo'nalish, axloqiy erdemlar (masalan, jasorat, sabr, halollik) rivojlanishiga asoslanadi. Erdemli insonlar o'z hayotlarini va boshqalar bilan munosabatlarini shu erdemlarga asoslab quradilar.

XULOSA: Qadriyat falsafasi, insonlarning axloqiy va ma'naviy tanlovlarini o'rganishda, ularning jamiyatda qanday yashashlari, qanday munosabatlar o'rnatishlari, va qanday o'zgarishlar qilishlari kerakligini ko'rsatadi. Bu falsafa hayotning har bir jabhasida to'g'ri va noto'g'ri, yaxshilik va yomonlikni ajratishda yordam beradi. Qadriyat falsafasi, insonning hayoti, axloqi, ma'naviyati va jamiyatdagi o'rni bilan bog'liq asosiy qadriyatlar va tamoyillarni o'rganadi. U insonning to'g'ri va noto'g'ri, yaxshilik va yomonlik, adolat va erkinlik kabi qarorlarini tushunish va belgilashga yordam beradi. Qadriyatlar shaxsiy rivojlanish, ijtimoiy barqarorlik, hamda xalqaro munosabatlarda hal qiluvchi ahamiyatga ega. U jamiyatni yaxshilash va insoniyatning umumiy baxtini ta'minlashda muhim vosita bo'lib, adolat, tenglik, erkinlik kabi qadriyatlarni mustahkamlashga yordam beradi. Shunday qilib, qadriyat falsafasi hayotning ma'nosi, maqsadi va to'g'ri yo'lni topishda muhim rol o'ynaydi. Qadriyatlar falsafasi jamiyatda o'zaro hurmat, adolat, tenglik, erkinlik, baxt va ijtimoiy farovonlik kabi qadriyatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu falsafa, shuningdek, insonning ma'naviy o'sishini, baxtga erishishini, va jamiyatda to'g'ri munosabatlarni o'rnatishini ta'minlashda muhimdir. Jamiyatdagi har bir individning ma'naviy rivoji, adolatli va erkin jamiyat yaratishda asosiy rol o'ynaydi.

Shu bilan birga, qadriyat falsafasi individual va jamiyatning barqarorligini ta'minlashda, ijtimoiy o'zgarishlarni boshqarishda va xalqaro aloqalarda ham muhim ahamiyatga ega. U insoniyatning umumiy farovonligini yaxshilash va haqiqiy baxtni topish uchun zarur bo'lgan axloqiy me'yorlarni shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, qadriyat falsafasi hayotda to'g'ri yo'lni tanlash, odamlar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilash va adolatli jamiyat yaratish uchun muhim bir asosni tashkil etadi. Bu falsafa, insonni, jamiyatni va butun dunyoni yuksaltirishga xizmat qiladi.

Ishlatilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Aristotel, "Nikomax axloqi" – Aristotelning axloqiy qadriyatlar va erdemlar haqidagi asari qadriyatlar falsafasining asosiy manbalaridan biridir. U baxtga erishish va axloqiy erdemlarning ahamiyatini o'rgatadi.
2. Immanuel Kant, "Amal qilishning axloqiy tamoyillari" – Kantning deontologik axloq falsafasi, odatdagi to'g'ri va noto'g'ri haqidagi tushunchalarni belgilaydi. Uning asari axloqiy majburiyatlarni va insonning erkinlik tamoyillarini tushunishga yordam beradi.
3. John Stuart Mill, "Utilitarizm" – Utilitarizm, jamiyatga eng katta foyda keltiradigan amallarni tanlashni ta'kidlaydi. Millning asari qadriyatlar falsafasining ijtimoiy va amaliy jihatlarini o'rganadi.
4. Friedrich Nietzsche, "Axloqning genealogiyasi" – Nietzsche qadriyatlar va axloqiy tizimlarni tahlil qilish orqali insoniyatning ruhiy va ma'naviy rivojlanishini o'rganadi.
5. Jean-Paul Sartre, "Existensializm va inson erkinligi" – Sartrening mavjudlik falsafasi, erkinlik va individning shaxsiy mas'uliyati haqidagi qarashlarini o'z ichiga oladi. Bu asar qadriyatlar va erkinlikning falsafiy asoslarini tushunishga yordam beradi.
6. Alfred North Whitehead, "Ijtimoiy qadriyatlar" – Whitehead ijtimoiy qadriyatlar va jamiyatdagi moral tamoyillarni o'rganish orqali jamiyat rivoji haqida fikr yuritadi.
7. Martha Nussbaum, "The Fragility of Goodness" – Nussbaumning asari qadriyatlar, baxt va axloqiy tanlovlar bilan bog'liq muammolarni tahlil qiladi va qadriyatlarning inson hayotidagi o'rnini o'rganadi.
8. Tariq Ramadan, "Qadriyatlar va ijtimoiy adolat" – U musulmon qadriyatlari va ijtimoiy adolatni falsafiy nuqtai nazardan o'rganadi, qadriyatlarning jamiyatdagi o'rnini va ahamiyatini tahlil qiladi.